

»Dio vi conceda pace e riposo!« pregò Jernej.

»...« pregò Jernej.

Nato je prijel kozarec, in je izlil vino v steklenico; počasi in dolgo je izlival, ker se mu je roka tresla.

Poi prese il bicchiere e versò il vino nella bottiglia: lentamente e a lungo, perchè la mano gli tremava.

Poi prese il bicchiere e versò il vino nella bottiglia; lo versò a lungo e con lentezza perchè gli tremava la mano.

3. glagolska dejanja različnega notranjega ustroja v vezalnem priredju lahko ohranimo na isti pripovedovalni ravnini le, če dejanju ukinemo eksplicitno usmerjenost v prehod oziroma v potekanje in s tem zabrišemo razlikovanje med prehodom iz stanja v stanje in vztrajanjem v stanju.

Kmetje so se spogledali in so molčali.

I contadini si guardavano e tacevano.

I contadini si guardarono tra se e tacquero.

Dejstvo, da so skoraj vsi študentje III. in IV. letnika italijanistike prevedli gornje nedovršnike z imperfektom, dovršnike pa s perfektom in s tem ustvarili v italijanščini negramatikalne stavke, dokazuje, da bo nujno treba v njih razvijati sposobnost semantičnega vrednotenja slovenskih stavkov in jih uvajati v mehanizme italijanskega jezikovnega strukturiranja dejanskosti.

Jubilant

O SLAVISTIČNEM DELU VILKA NOVAKA

(Ob njegovi sedemdesetletnici)

Dne 28. aprila letos je dopolnil sedemdeset let življenja in po lastni volji v zatišju zasebnosti praznoval svoj življenjski jubilej Vilko Novak, do nedavnega redni profesor za slovensko etnologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Naš jubilejni zapis nima namena slediti njegovi bogati strokovni publicistiki narodopisnega značaja (zadovoljili se bomo le z opozorilom na temeljna dela), marveč označiti jubilentovo delovanje v njegovi izhodiščni stroki slavistiki, ki ga tudi poklicna angažiranost v etnologiji ni nikoli povsem pretrgala in ki se mu je po upokojitvi znova povsem posvetil. Po tej strani je Vilko Novak tudi najbolj poznan bralcem Jezika in slovstva, saj je že vrsto let med najbolj zvestimi sodelavci našega časopisa.

Da se je Vilko Novak rodil v Beltincih, da se je do šestega gimnazijskega razreda šolal v središču svoje ožje domovine Murski Soboti in da je nad njegovim šolanjem bedel ujec, bogojanski župnik in prekmurski publicist Ivan Baša, niso nepomembna življenjepisna dejstva, kajti Novakovo znanstveno in publicistično delo se je organsko razvilo iz specifičnih potreb rodnega Prekmurja in ostalo vseskozi v najtesnejši zvezi z njim, kar je pri slovenskih znanstvenih delavcih na splošno dokaj redek pojav. Pri tem velja opozoriti, da ne gre za navadno regionalno domoljubje, marveč za iskreno, sistematično

in temeljito prizadevaje po znanstveno utemeljeni zgodovinski podobi nekega okolja, ki je bilo stoletja odtrgano od matičnega slovenskega ozemlja, doživljalo specifičen razvoj, ustvarilo lasten knjižni jezik z dokaj razvejanim slovstvom, pa vendar ohranilo nepotvorjeno slovensko bit. Kot slavist in kot etnolog je Novak odločilno prispeval k osvetlitvi te problematike kar s treh aspektov, narodopisnega, slovstveno zgodovinskega in jezikoslovnega.

Po maturi, ki jo je opravil leta 1928 na II. gimnaziji v Ljubljani, se je posvetil študiju slavistike na ljubljanski univerzi. Diplomiral je leta 1933 in potem služboval kot srednješolski profesor v Mariboru, Murški Soboti, Kranju in Senti. Ves ta čas se je udeleževal kot strokovni publicist in se pri tem že oblikoval v znanstvenika tako na slavističnem področju kakor v etnologiji, ki jo je leta 1940 tudi vpisal na ljubljanski univerzi. Vojna je ta študij pretrgala, kar je povzročilo, da se je Novak znova za nekaj časa intenzivneje posvetil slavistiki ter na podlagi disertacije o Štefanu Küzmiču (deloma publicirana pod naslovom *Küzmic's István, hazai szlovén bibliafordító* — Štefan Küzmič, prekmurski prevajalec biblije) in po uspešno opravljenih strogih izpitih dosegel leta 1944 na budimpeštanski univerzi doktorat znanosti. Po vojni je nadaljeval s študijem etnologije na ljubljanski univerzi in dosegel doktorat tudi iz te stroke z disertacijo *Ljudska pehrana v Prekmurju* (Lj. 1947, Pogledi 15—19). Potem je bil višji asistent (od 1948), asistent (od 1952), docent (od 1955), izredni (od 1965) in redni (od 1972 do 1976 oz. do 1978) profesor na Filozofski fakulteti v Ljubljani.

Od Novakovega etnološkega znanstvenega dela moramo omeniti predvsem razprave temeljnega značaja, s katerimi je svoj predmet na univerzi teoretično utemeljil ter geografsko in problemsko zamejil. To so *O bistvu etnografije in njeni metodi* (SE 1956), *Struktura slovenske ljudske kulture* (Razprave II. razr. SAZU 4, Lj. 1958) in *Slovenska ljudska kultura* (Lj. 1960). Tem celovitim prikazom se pridružujejo številne problemsko in regionalno zamejene razprave. Med zadnjimi ima gotovo poseben pomen knjižica *Über den Charakter der slovenischen Volkskultur in Kärnten* — O značaju slovenske ljudske kulture na Koroškem (Litterae slovenicae IX, München 1973), v kateri je s pošteno znanstveno polemiko obračunal z nemškimi nacionalistično pristranskimi pogledi na problematiko. Najbolj zgovoren zgled Novakovega druženja etnoloških znanstvenih izkušenj s filološko izobrazbo pa je razprava *Predromanske, romanske in germanske besede v slovenskem gorskem pastirstvu* (Linguistica 1975).

Velik del Novakovih znanstvenih publicističnih naporov je posvečenih zgodovini stroke ter kritičnemu pretresu njenega sodobnega razvoja doma in v svetu. Zadnje mu je omogočalo bogato obvladanje tujih jezikov, poleg nemščine, francoščine, slovaščine in drugih slovanskih jezikov zlasti znanje madžarščine; v nemščini in madžarščini je tudi dosti publiciral. Iz nakazanega problemskega območja bi kazalo opozoriti na brošuro o prekmurskem zbiralcu ljudskih pesmi *Štetanu Kúharju* (Lj, 1932), ki je izšla še za Novakovih visokošolskih študij, pa na razprave in članke *Zgodovina in narodopisje v prekmurski publicistiki* (CZN 1937), *Ericha Seemannna novejši spisi — O slovenskem ljudskem pesništvu* (SE 1952), *Die Erforschung der slovenischen Volksdichtung in den Jahren 1920—1959* — Raziskovanje slovenskega ljudskega pesništva v letih... (ZslPh 1960), *Die slovenische Volkskunde seit 1920* — Slovenska etnologija od 1920 (ZslPh 1962), *Madžarski spisi o ljudskem življenju v Prekmurju* (Traditiones 4, Lj. 1975) in *Etnologija v Časopisu za zgodovino in narodopisje* (CZN 1978). Za slavista pa so posebej zanimivi Novakovi prikazi slavistov narodopiscev *Franceta Kotnika* (SE 1952), *Matije Murka* (SE 1961) in *Ivana Grafenauerja* (Argo 1965—1967) ter razprave iz predzgodovine slovenske etnologije *Ljudsko življenje v delih Janeza Trdine* (Mengeški zbornik II/2, 1969), *Emila Korytka nemški članki o slovenskem ljudskem izročilu* (Traditiones 1, Lj. 1972), *Anton Tomaž Linhart o kulturi starih Slovencev* (Traditiones 2, Lj. 1973) in *Balthasar Hacquet in slovenska ljudska kultura* (Traditiones 3, Lj. 1974).

Slavistično delo Vilka Novaka, bodisi jezikoslovno ali literarnozgodovinsko je bolj ali manj neposredno vezano na Prekmurje. Leta 1935 je izdal v rodnih Beltincih zbornik *Slovenska krajina*, v katerega je prispeval pregleda *Književno delo Slovenske krajine in Kulturni stiki do osvobojenja* ter *Bibliografijo o Slovenski krajini*. Ta prikaz je dopolnil leta 1945 z brošuro *Slovensko Porabje*, ki jo je pripravil skupaj z Jožetom Maučecem. Posebej sta prekmurski književnosti posvečeni antologiji prekmurskega slovstva

z bogatim komentarjem in temeljitima uvodnima razpravama *Izbor prekmurske književnosti* (Cvetje iz domačih in tujih logov 9, Celje 1936) in *Izbor prekmurskega slovstva* (Lj. 1976). Druga publikacija bi pravzaprav zaslužila oznako monografije o prekmurskem slovenskem slovstvu, ilustrirane z zgledi. Prispeval je tudi izbor iz »prekmurskih pesmarjev« v prvo knjigo Gspanovega Cvetnika slovenskega umetnega pesništva do srede XIX. stoletja, ki ga je za tisk priredil Anton Slodnjak (Lj. 1978). Prekmurskemu slovstvu pa je Novak posvetil tudi vrsto posebnih razprav, študij in člankov, v katerih je obdelal vprašanje slovenskega značaja najstarejših *Prekmurskih rokopisnih pesmaric* (JiS 1973/74 in 1976/77), razpravljal *O slogu prve prekmurske knjige* (SR 1969/II) in objavil *Pismo Franca Temlina nemškemu piaristu* (SR 1970), prikazal *Slovensko in slovaško pesem iz 1774* (SR 1970) in anonimno priročno knjižico za svatbene običaje iz leta 1807 (*Neznan prekmurski tisk*, ČZN 1934; *O izvoru prekmurskega »Starišinstva i zvačinstva«*, SE 1960) ter predstavil vrsto pomembnih slovstvenih delavcev Miklóša Kúzmiča (Stopinje 1975), Jožefa Košiča (Razprave II. razr. SAZU 3, Lj. 1958), Imre Augustiča (SJ 1940), Franca Ivanocya (Prekmurska knjižnica 1, Sobota 1937), Avgusta Pavla (Razprave II. razr. SAZU 7, Lj. 1970) in Jožefa Baša — Miroslava (Prekmurske pesmi, Celje 1936; Stopinje 1976). V dveh študijah je tudi obravnaval predvojno pripovedno prozo Miška Kranjca (*Pokrajina in človek v delih Miška Kranjca*, Č 1936/37; *Nekaj o jeziku Miška Kranjca*, DS 1935). Lotil se je tudi dveh temeljnih problemov prekmurskega kulturnega razvoja v člankih *Slovenstvo prekmurskih pisateljev* (Č 1936/37) in *Pomen narečja za ohranitev narodnosti v Prekmurju* (Dialogi 1970). S širšim slovenskim slovstvenim razvojem je prekmursko slovstvo primerjalno povezal zlasti v razpravi *Dalmatins Bibelübersetzung und die slowenischen protestantischen Schriftsteller im 18. Jahrhundert* — Dalmatinov prevod biblije in slovenski protestantski pisci 18. stoletja (*Geschichte, Kultur und Geisteswelt der Slowenen III/2*, München 1976).

Po upokojitvi se je vključil v delo komisije za zgodovinske slovarje slovenskega jezika pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, kjer je prevzel skrb za slovar knjižnega jezika prekmurskih pisateljev XVIII. in XIX. stoletja. Ker nima strokovno usposobljenih pomočnikov, mora opravljati delo prav ob zamudnega geslarjenja sam. Kljub temu delo uspešno in naglo napreduje. Zato mu ob življenjskem jubileju s čestitkami izražamo željo, da bi mu uspelo čimprej izpeljati veliko zamisel do konca. Tako bi njegovo znanstveno delo za poznavanje rodnega Prekmurja dobilo bistveno programsko dopolnitev, Slovenci pa zgleden slovar najpomembnejšega od zgodovinskih regionalnih knjižnih jezikov.

Jože Koruza
Filozofska fakulteta v Ljubljani

Terminološka vprašanja literarne vede

LIRIČNOST IN »SPOMINJANJE«

V prejšnji številki JiS smo v oceni novega literarnega leksikona, ki je izšel pri Cankarjevi založbi, med drugim opozorili na terminološke težave kot eno izmed tistih vprašanj, s katerimi se ubadajo prevajalci oziroma prirejevalci podobnih del v slovenščino. Zlasti tehnični termini, ki so izvirno nastali z besedno igro, lahko prevajalcu dobesedno svijajo lase; pogosto ne preostane drugega, ko da se ob vsakem posebej obširnejem konzultira z ustrezno literaturo in razlagi gesla doda svoj komentar, sicer besedilo gesla — dobesedno prevedeno — ne pove ničesar, ni uporabno.

Za primer ne najboljše takšne rešitve v imenovanem leksikonu smo si izbrali geslo *liričnost* na strani 127. Tam piše, da je to »temeljna stilna kategorija;« njeno bistvo